

ОДЛУКЕ САВЕЗНОГ СУДА

ВАЖЕЊЕ ПОДЗАКОНСКОГ АКТА

Пресудом окружног привредног суда окривљена радна организација и окривљено одговорно лице ослободени су оптужбе да су извршили привредни преступ тиме што су преко продавнице вршили продају робе на кредит без полагања обавезног учешћа у висини од 60% од вредности купљене робе и тиме поступили супротно одредбама чл. 1. и 5. Уредбе о општим условима за давање потрошачких кредита („Сл. лист СФРЈ”, бр. 2/77, 59/81, 9/84 и 70/84). Суд је окривљене ослободио оптужбе јер сматра да радња за коју су окривљени оптужени није више привредни преступ, пошто је Закон о основама кредитног и банкарског система („Сл. лист СФРЈ”, бр. 2/77) престао да важи па је, по схватању суда, престала да важи и поменута уредба, као пропис донет на основу тога Закона.

Виши привредни суд Србије је одбио жалбу окружног јавног тужиоца као неосновану и потврдио првостепену пресуду.

Против обе пресуде, због повреде закона, подигао је захтев за заштиту законитости савезни јавни тужилац, налазећи да Уредба о општим условима за давање потрошачких кредита важи и даље. У захтеву се наводи да се сваки пропис доноси на основу Устава, закона или на основу неког подзаконског акта и да је на снази док неким другим прописом не буде изричито предвиђено да престаје да важи. Закон о основама кредитног и банкарског система престао је да важи ступањем на снагу новог Закона о основама банкарског и кредитног система („Сл. лист СФРЈ”, бр. 70/85 и 9/86), али тим новим Законом није изричито стављена ван снаге Уредба о општим условима за давање потрошачких кредита, већ је и овим Законом дато овлашћење Савезном извршном већу да може ограничити давање потрошачких кредита грађанима за одребене намене или прописати посебне услове за њихово давање, с тим да надлежни органи прописе за спровођење Закона донесу у року од 60 дана од дана ступања на снагу Закона. Савезно извршно веће није у том року донело одговарајући подзаконски акт, али савезни јавни тужилац сматра да Уредбу о општим условима за давање потрошачких кредита, која није изричито укинута, треба и даље примењивати све до доношења новог прописа, јер и даље постоји потреба да се регулишу питања која се односе на давање потрошачких кредита за одребене намене, па у захтеву предлаже да се утврди да је донетим пресудама повређен закон.

Својом пресудом Кзс 47/87 од 21. јуна 1988. године Савезни суд је захтев савезног јавног тужиоца одбио као неоснован.

Уредбу о општим условима за давање потрошачких кредита донело је Савезно извршно веће на основу овлашћења из члана 34, став 4. Закона о основама кредитног и банкарског система. Тај закон престао је да важи доношењем новог Закона о основама банкарског и кредитног система и то 28. децембра 1985. године. Чланом 201. новог Закона о основама банкарског и кредитног система прописано је да Савезно извршно веће може да ограничи давање потрошачких кредита грађанима за одребене намене или да пропише посебне услове за давање тих кредита, а чланом 229. истог Закона, да су надлежни органи и организације који, у складу с одредбама овог Закона, доносе прописе за његово спровођење, дужни да ове прописе донесу у року од 60 дана од ступања на снагу За-

кона. Савезно извршно веће до наведеног рока (а ни касније), није донело подзаконски акт из члана 201. новог Закона о основама банкарског и кредитног система.

Како је ступањем на снагу Закона о основама банкарског и кредитног система престао да важи ранији Закон о основама кредитног и банкарског система, то је по оцени Савезног суда, по протеку рока из члана 229. новог Закона престала да важи и Уредба о општим условима за давање потрошачких кредита која је донета на основу овлашћења из ранијег Закона. Ово са разлога што је, по схватању Савезног суда, временско важење спорне уредбе као подзаконског акта у непосредној вези са временским важењем закона на основу којег је та уредба донета, јер подзаконски акт не може да важи без истовременог важења закона у коме је дато овлашћење за доношење подзаконског акта, уколико новим законом није нешто друго одређено. Околност што и нови Закон даје овлашћење Савезном извршном већу за ограничавање давања потрошачких кредита, не значи да је спорна уредба остала и даље на снази, пошто нови Закон даје Савезном извршном већу само овлашћење да може, дакле не и да мора, да ограничи давање потрошачких кредита за одређене намене, а није спорно да Савезно извршно веће пропис на основу тог законског овлашћења у прописаном року, а ни касније, није донело.

Према томе, иако Уредба о општим условима за давање потрошачких кредита није била изричито стављена ван снаге, она је престала да важи протеком рока из члана 229. новог Закона о банкарском и кредитном систему, па стога поступање противно одредбама наведене уредбе, после престанка њеног важења, више није привредни преступ.

(Кзс 47/87 од 21. јуна 1988)

НАКНАДА ШТЕТЕ КОЈУ ЈЕ У САОБРАЋАЈНОМ УДЕСУ У НАШОЈ ЗЕМЉИ ПРЕТРПЕО СТРАНИ ДРЖАВЉАНИН

Пресудом првостепеног суда обавезана је тужена — Држава СФРЈ, да тужиоцу — Савезном заводу за осигурање службеника из Берлина (Bundesversicherungsanstalt für Angestellte — Berlin), на име перреса за исплаћене трошкове лечења и плаћање ренте осигураници тога Завода због повреде и инвалидности коју је она задобила у саобраћајној незгоди 1965. године у нашој земљи, када су се сударили њено возило и војно теретно возило ЈНА, исплати износ од 59.886,85 ДМ са 50% камате, као и износ од 89.947,35 динара на име парничних трошкова.

Пресудом другостепеног суда одбијена је као неоснована жалба тужене у погледу главног дуга са досуђеним каматама, а уважена је жалба у односу на одлуку о парничним трошковима, па је предмет враћен првостепеном суду на поновно одлучивање у том делу.

Одлучујући о ревизији тужене изјављеној против другостепене пресуде, републички врховни суд је одбио ревизију као неосновану и одлучио да свака страна сноси своје трошкове по ревизији.

Против наведених пресуда — републичког врховног суда у делу изреке којим је одлучено о основаности тужбеног захтева за исплату главног дуга у означеном износу са каматом, пресуде другостепеног суда у потврђујућем делу изреке и пресуде првостепеног суда — подигао је захтев за заштиту законитости савезни јавни тужилац због повреде савезног процесног и материјалног закона, са предлогом да се пресуде укину и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање. У захтеву је наведено, поред осталог, да судови нису расправили сва спорна питања, па и питање постојања узајамности у односу на регресне захтеве ове врсте, као и да побijаним пресудама није правилно примењено материјално право у погледу постојања тужиоцевог права на регрес, односно одговорности тужене за накнаду материјалне штете настале у том удесу.

Савезни суд је захтев за заштиту законитости савезног јавног тужиоца својом пресудом Гзс 22/86 од 9. априла 1987. године одбио као неоснован и у образложењу, између осталог, навео и следеће.

У поступку је утврђено да осигураница тужиоца својим понашањем није допринела саобраћајном удесу, што није спорно, а да је кривична истрага вођена код првостепеног војног суда против возача војног возила обустављена, јер је на основу налаза и мишљења судског вештака утврђено да је до судара дошло због изненадног лома у управљачком механизму.

Из околности што је држављанка СР Немачке повређена у нашој земљи у саобраћајној незгоди коју је изазвало моторно возило ЈНА, проистекли су вишеструки правни односи за које важе различити принципи међународног приватног права. Према оштећеној држављанки СР Немачке настала је вануговорна одговорност за штету за коју је меродавно наше право, као право места где је штета проузрокована. Према правним правилима имовинског права која су била у важности у време настанка спорног односа, ималац моторног возила, односно носилац права коришћења, одговара по начелу објективне одговорности за опасне ствари за накнаду материјалне штете настале у саобраћајној незгоди коју је проузроковало то возило, осим ако докаже да постоје околности које искључују његову одговорност. Сходно овом начелу, проузрокована штета може да проистиче и из радње учињене без кривице, односно ималац возила одговара без обзира да ли је за причињену штету крив и одговоран и возач, па на постојање одговорности тужене нема утицаја то што кривица возача војног возила није утврђена.

За правилност побијене пресуде у овом погледу нема значаја околност што је ималац возила Држава СФРЈ и што је возилом управљао припадник оружаних снага који није скривио незгоду. Наиме, у правним односима у које држава ступа као субјекат имовинског права, примењују се правни прописи, односно правна правила имовинског права, а не јавног права. Возачи војних аутомобила не врше никакву јавну функцију као учесници у саобраћају, и према томе одговорност државе за штету коју су њени возачи моторних возила причинили, изједначава се с одговорношћу осталих власника моторних возила.

Имајући у виду време настанка спорног односа, тачно је да се овај спор не може решавати по Споразуму између СР Немачке и СФРЈ о социјалном обезбеђењу од 12. октобра 1968. године, јер тај споразум нема ретроактивно дејство. Нису, међутим, основани наводи захтева да тужилац као носилац социјалног осигурања по немачком праву нема право регреса у односу на тужену Државу СФРЈ. У проведеном поступку је на основу одредбе члана 1542. Немачке државне уредбе о осигурању правилно закључено да тужилац има право на регрес од одговорног лица за штету која представља основ захтева самог оштећеног према одговорном лицу, због тога што поменута одредба право регреса не условљава одређеним степеном кривице штетника, већ само захтева да је штета настала из истог догађаја и да је покривена штета на коју оштећени има право. Иначе, само право оштећене на накнаду штете према туженој, у овом случају не може се решавати применом одредбе члана 831. Немачког грађанског законика, на који се захтев позива, која уређује одговорност послодавца за штету коју проузрокују његови радници везујући ово право за одређени степен брижљивости, тј. за кривицу радника. Ово због тога што се, како је напред изложено, овај однос не расправља по немачком, већ по југословенском праву које, према изнетим разлозима, за такав однос предвиђа објективну одговорност тужене не условљавајући је било каквим степеном кривице лица које је управљало возилом.

Што се тиче постојања и врсте узајамности, као услова за право регреса у овој правној ствари, судови су правилно утврдили да узајамност постоји. Ово из разлога што, и поред тога што пре закључења наведеног међудржавног споразума није било формалне узајамности, с обзиром на утврђене чињенице, постојала је материјална, фактичка узајамност што је, према правилима међународног права, довољно да би се

испунио услов реципроцитета. Наиме, из извештаја Савезног секретаријата за иностране послове СФРЈ од 4. фебруара 1980. године се види да пракса доношења одлука у СР Немачкој приликом регресних захтева југословенских носилаца осигурања није позната Савезном управном уреду, али истовремено није утврђено да су надлежни немачки органи одбијали овакве захтеве југословенских носилаца социјалног осигурања, нити се у захтеву за заштиту законитости то тврди. Стога, и како се фактичка узајамност претпоставља док се не докаже супротно, а супротно није доказано, то је правилан закључак судова да су испуњени сви услови за постојање регресног права тужиоца у овој правној ствари. У вези са тумачењем поменутог извештаја од стране судова, мора се на основу изложеног закључити да није основана тврдња у захтеву да је закључак судова о непостојању било какве сметње, па ни у вези са постојањем реципроцитета, за право регреса у овој ствари, у супротности са садржином тог извештаја, па побиганим пресудама није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354, став 2, тачка 13. Закона о парничном поступку.

Не може се прихватити ни навод да је побиганим пресудама иностраном носиоцу социјалног осигурања досуђена накнада штете у већој мери него што би је домаћи осигураних остварио. Наиме, овде се ради о материјалној штети, па се код досуђивања накнаде за ту штету мора применити начело имовинског права да се накнађује стварна штета и то у оној мери у којој је потребно да би се оштећени довео у положај као да штете није ни било. Из тих разлога за решење ове ствари нема значаја ни околност која се у захтеву истиче, да по југословенском праву, код остваривања права на регрес, Завод за социјално осигурање има право да захтева накнаду штете причињене фондовима заједнице само од лица које је намерно или крајњом непажњом проузроковало болест, повреду, инвалидност, телесно оштећење или смрт осигураног лица, јер се право на регрес у оваквој ситуацији цени према немачком праву. У захтеву за заштиту законитости се, иначе, не тврди да је повређено начело правичности кад је оцењено да се тужбом захтева да тужена за спорну штету одговара у целини, већ се само оспорава могућност да се призна право регреса применом правила југословенског позитивног права, а што због напред изложених разлога није прихваћено.

(Гзс 22/86 од 9. априла 1987)

Припремио Александар Лазовић

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

АУТЕНТИЧНО ТУМАЧЕЊЕ НЕ МОЖЕ СТВАРАТИ НОВУ ОПШТУ НОРМУ

Самоуправним споразумом Заједнице југословенске електропривреде (ЈУГЕЛ) о основним принципима тарифног система за испоруку електричне енергије утврђен је начин обрачуна и наплате електричне енергије утрошене у домаћинствима.

Аутентичним тумачењем тога споразума измењен је, по мишљењу надлежног савезног органа, који је покренуо поступак пред Уставним судом Југославије за оцењивање уставности тога тумачења, начин обрачуна и наплате електричне енергије, што, по мишљењу надлежног савезног органа, није сагласно с Уставом СФРЈ.

Смисао је аутентичног тумачења опште норме, по схватању Уставног суда Југославије, у томе да оно представља објашњење постојеће опште норме, упутство за њено разумевање и примену. Оно је, увек,